

G. De Boe

NIEUW ONDERZOEK IN DE ROMEINSE VICUS TE GROBBENDONK: DE STEENBOUWFASE

Zoals in de tempelwijk vond de overgang van hout- naar steenbouw in het begin van de IIe eeuw plaats. Deze belangrijke wijziging was allicht enkele jaren vroeger door een vernieuwing van de straten voorafgegaan. De structuur van deze laatste is wel zeer bijzonder (fig. 39). Het nieuwe wegdek is tot 80 cm dik, voornamelijk op de plaats van de doorsnede, waar de oorspronkelijke helling van het terrein gecorrigeerd werd. Daartoe werd eerst een dikke laag grijsblauw lemig zand en ijzerhoudende leem gestort (profiel 4-5), die duidelijk uit een moerassig milieu afkomstig zijn. In deze laag, en elders rechtstreeks in het onderliggende zand, werden meerdere parallelle rijen van kleine paaltjes ingeslagen, zowel in het weglichaam zelf als aan de rand ervan (profiel 8-10).

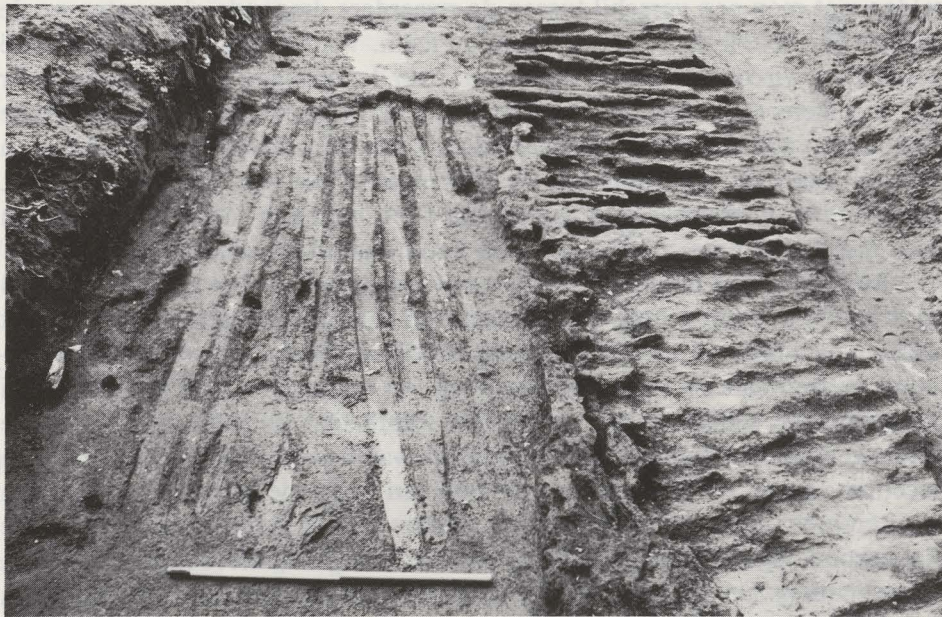
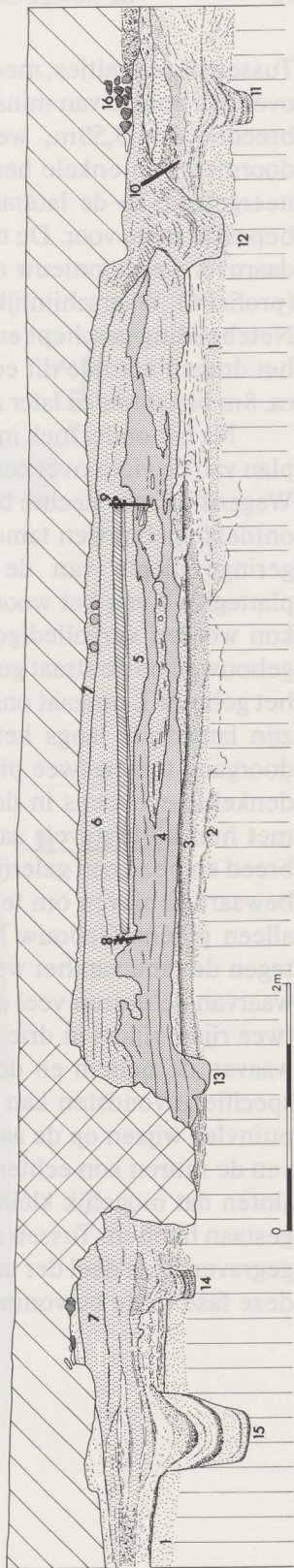
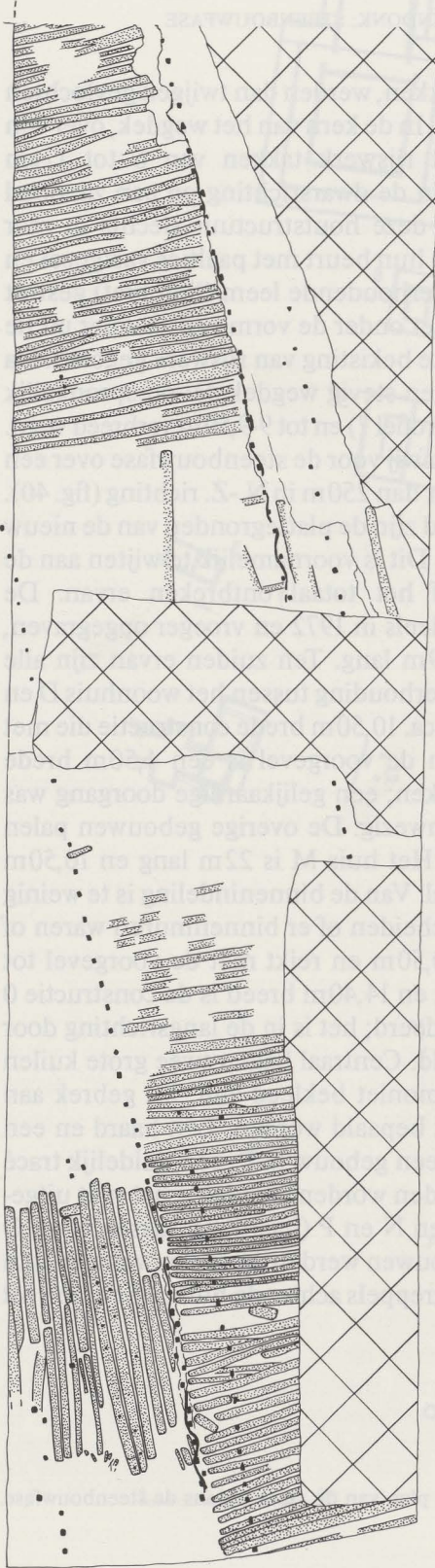

Fig. 38. Detail van de houtstructuur in de N.-Z. gerichte straat.

Fig. 39. De houtstructuur in de N.-Z. gerichte straat: gedeeltelijke plattegrond en doorsnede.

Tussen deze paaltjes, meestal gekloven takken, werden dan twijgen gevlochten over een hoogte van minstens 10 tot 20 cm. In de kern van het wegdek, over een breedte van 3,50 m, werden tussen dit rijswerk takken van 6 tot 12 cm doormeter en enkele herbruikte balken in de dwarsrichting op een zandbed neergelegd. In de laterale stroken komt deze houtstructuur slechts in zeer beperkte mate voor. De takken werden op hun beurt met paaltjes vastgezet en daarover werd opnieuw een dikke laag ijzerhoudende leem (limoniet) gestort (profiel 6). Waarschijnlijk werd dit limoniet onder de vorm van modder uit de Netebedding geschept en tussen een lichte bekisting van rijswerk gegoten. Na het drogen vormde dit een zeer compact en stevig wegdek dat oorspronkelijk ca. 8 m breed was en later nog opgehoogd (profiel 7) en tot 9-9,50 m verbreed werd.

Na het onderzoek in 1983 beschikken wij voor de steenbouwfase over een plan van de vicus over een lengte van meer dan 250 m in N.-Z. richting (fig. 40). Wegens de zeer slechte bewaringstoestand zijn de plattegronden van de nieuw ontdekte gebouwen tamelijk fragmentair. Dit is voornamelijk te wijten aan de geringe diepte van de funderingen of het totaal ontbreken ervan. De plattegrond van het woonhuis D, grotendeels in 1972 en vroeger opgegraven, kon worden vervolledigd; het is bijna 29 m lang. Ten zuiden ervan zijn alle gebouwen op de straat georiënteerd. De verhouding tussen het woonhuis D en het gebouw L ontgaat ons nog. Het is een ca. 10,50 m brede constructie die met zijn langszijde langs het wegdek ligt. In de voorgevel is een 4,50 m brede doorgang tussen twee pilasters te bemerken; een gelijkaardige doorgang was denkkelijk eveneens in de achtergevel aanwezig. De overige gebouwen palen met hun korte gevels aan de straatkant. Het huis M is 22 m lang en 10,50 m breed en bezit een galerij aan de voorgevel. Van de binnenindeling is te weinig bewaard gebleven om te kunnen onderscheiden of er binnenmuren waren of alleen pijlers. Gebouw N meet 23 bij 10,50 m en reikt met de voorgevel tot tegen de rand van het wegdek. Even lang en 14,40 m breed is de constructie O waarvan de muren veel dieper zijn gefundeerd; het is in de langszijde door twee rijen pijlers in drie beuken ingedeeld. Centraal liggen twee grote kuilen waavan de bodem en de wanden met limoniet bekleed zijn. Bij gebrek aan specifieke vondsten kan hun functie niet bepaald worden. Een haard en een puinvlak wijzen op de aanwezigheid van een gebouw in P; een duidelijk tracé van de muren kon echter niet onderscheiden worden. Verder is het niet uitgesloten dat mogelijk kleinere huizen tussen N en P (haard) en tussen N en O bestaan hebben. Tussen en achter de gebouwen werden meerdere waterputten gegraven. Een deel der talrijke kuilen en greppels achter de huizen behoren tot deze fase in de bewoning van de vicus.

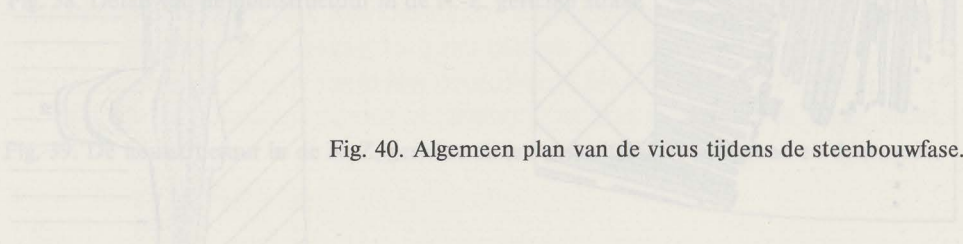
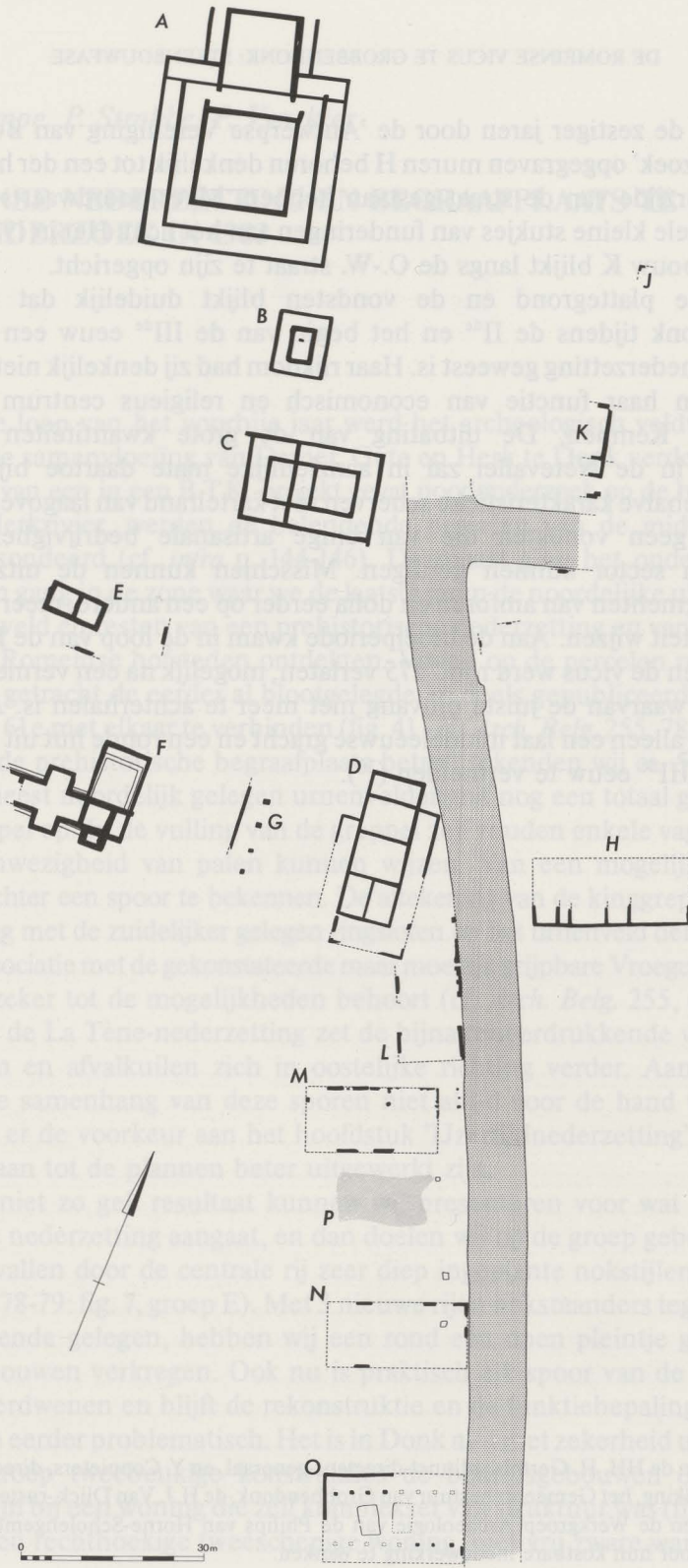

Fig. 40. Algemeen plan van de vicus tijdens de steenbouwfase.

De in de zestiger jaren door de Grottonderzoek opgegraven muren H en I behoren tot een der huizen die slechts enkele kleine stukjes van lunderen en wanden overbleven zijn. Het opzicht. Uit de plattegrond en de vondsten blijkt duidelijk dat de vicus Grobbendonk tijdens de IIe en het begin van de IIIe eeuw een grote en bloeiende nederzetting geweest is. Haar belang had zij denklijk niet alleen te danken aan haar functie van economisch en religieus centrum voor de omgeving, maar ook aan de aanwezigheid van een aantal belangrijke gebouwen. De plattegrond van de vicus is in fig. 255, 69: 3 te zien. De muren A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, W, X, Y, Z, AA, AB, AC, AD, AE, AF, AG, AH, AI, AJ, AK, AL, AM, AN, AO, AP, AQ, AR, AS, AT, AU, AV, AW, AX, AY, AZ, BA, BB, BC, BD, BE, BF, BG, BH, BI, BJ, BK, BL, BM, BN, BO, BP, BQ, BR, BS, BT, BU, BV, BW, BX, BY, BZ, CA, CB, CC, CD, CE, CF, CG, CH, CI, CJ, CK, CL, CM, CN, CO, CP, CQ, CR, CS, CT, CU, CV, CW, CX, CY, CZ, DA, DB, DC, DD, DE, DF, DG, DH, DI, DJ, DK, DL, DM, DN, DO, DP, DQ, DR, DS, DT, DU, DV, DW, DX, DY, DZ, EA, EB, EC, ED, EE, EF, EG, EH, EI, EJ, EK, EL, EM, EN, EO, EP, EQ, ER, ES, ET, EU, EV, EW, EX, EY, EZ, FA, FB, FC, FD, FE, FF, FG, FH, FI, FJ, FK, FL, FM, FN, FO, FP, FQ, FR, FS, FT, FU, FV, FW, FX, FY, FZ, GA, GB, GC, GD, GE, GF, GG, GH, GI, GJ, GK, GL, GM, GN, GO, GP, GQ, GR, GS, GT, GU, GV, GW, GX, GY, GZ, HA, HB, HC, HD, HE, HF, HG, HH, HI, HJ, HK, HL, HM, HN, HO, HP, HQ, HR, HS, HT, HU, HV, HW, HX, HY, HZ, IA, IB, IC, ID, IE, IF, IG, IH, II, IJ, IK, IL, IM, IN, IO, IP, IQ, IR, IS, IT, IU, IV, IW, IX, IY, IZ, JA, JB, JC, JD, JE, JF, JG, JH, JI, JJ, JK, JL, JM, JN, JO, JP, JQ, JR, JS, JT, JU, JV, JW, JX, JY, JZ, KA, KB, KC, KD, KE, KF, KG, KH, KI, KJ, KK, KL, KM, KN, KO, KP, KQ, KR, KS, KT, KU, KV, KW, KX, KY, KZ, LA, LB, LC, LD, LE, LF, LG, LH, LI, LJ, LK, LL, LM, LN, LO, LP, LQ, LR, LS, LT, LU, LV, LW, LX, LY, LZ, MA, MB, MC, MD, ME, MF, MG, MH, MI, MJ, MK, ML, MN, MO, MP, MQ, MR, MS, MT, MU, MV, MW, MX, MY, MZ, NA, NB, NC, ND, NE, NF, NG, NH, NI, NJ, NK, NL, NM, NN, NO, NP, NQ, NR, NS, NT, NU, NV, NW, NX, NY, NZ, OA, OB, OC, OD, OE, OF, OG, OH, OI, OJ, OK, OL, OM, ON, OO, OP, OQ, OR, OS, OT, OU, OV, OW, OX, OY, OZ, PA, PB, PC, PD, PE, PF, PG, PH, PI, PJ, PK, PL, PM, PN, PO, PP, PQ, PR, PS, PT, PU, PV, PW, PX, PY, PZ, QA, QB, QC, QD, QE, QF, QG, QH, QI, QJ, QK, QL, QM, QN, QO, QP, QQ, QR, QS, QT, QU, QV, QW, QX, QY, QZ, RA, RB, RC, RD, RE, RF, RG, RH, RI, RJ, RK, RL, RM, RN, RO, RP, RQ, RR, RS, RT, RU, RV, RW, RX, RY, RZ, SA, SB, SC, SD, SE, SF, SG, SH, SI, SJ, SK, SL, SM, SN, SO, SP, SQ, SR, SS, ST, SU, SV, SW, SX, SY, SZ, TA, TB, TC, TD, TE, TF, TG, TH, TI, TJ, TK, TL, TM, TN, TO, TP, TQ, TR, TS, TT, TU, TV, TW, TX, TY, TZ, UA, UB, UC, UD, UE, UF, UG, UH, UI, UJ, UK, UL, UM, UN, UO, UP, UQ, UR, US, UT, UY, UZ, VA, VB, VC, VD, VE, VF, VG, VH, VI, VJ, VK, VL, VM, VN, VO, VP, VQ, VR, VS, VT, VU, VV, VW, VX, VY, VZ, WA, WB, WC, WD, WE, WF, WG, WH, WI, WJ, WK, WL, WM, WN, WO, WP, WQ, WR, WS, WT, WU, WV, WW, WX, WY, WZ, XA, XB, XC, XD, XE, XF, XG, XH, XI, XJ, XK, XL, XM, XN, XO, XP, XQ, XR, XS, XT, XU, XV, XW, XX, XY, XZ, YA, YB, YC, YD, YE, YF, YG, YH, YI, YJ, YK, YL, YM, YN, YO, YP, YQ, YR, YS, YT, YU, YV, YW, YX, YY, YZ, ZA, ZB, ZC, ZD, ZE, ZF, ZG, ZH, ZI, ZJ, ZK, ZL, ZM, ZN, ZO, ZP, ZQ, ZR, ZS, ZT, ZU, ZV, ZW, ZX, ZY, ZZ.

De in de zestiger jaren door de 'Antwerpse Vereniging van Bodem- en Grotonderzoek' opgegraven muren H behoren denkelijk tot een der huizen die aan de overzijde van de straat gestaan hebben. Meer noordwaarts kwamen slechts enkele kleine stukjes van funderingen aan het licht. Het in 1977 aangesneden gebouw K blijkt langs de O.-W. straat te zijn opgericht.

Uit de plattegrond en de vondsten blijkt duidelijk dat de vicus Grobbendonk tijdens de II^{de} en het begin van de III^{de} eeuw een grote en bloeiende nederzetting geweest is. Haar rijkdom had zij denkelijk niet alleen te danken aan haar functie van economisch en religieus centrum voor de Antwerpse Kempen. De uitbating van de grote kwantiteiten ijzererts (limoniet) in de Netevallei zal in aanzienlijke mate daartoe bijgedragen hebben. Behalve karakteristieke scherven met kartelrand van laagovens, zijn er nagenoeg geen vondsten die van enige artisanale bedrijvigheid in de opgegraven sector kunnen getuigen. Misschien kunnen de uitzonderlijk talrijke fragmenten van amforen en dolia eerder op een andere, meer commerciële activiteit wijzen. Aan de bloeiperiode kwam in de loop van de III^{de} eeuw een einde en de vicus werd rond 275 verlaten, mogelijk na een vernieling door een brand waarvan de juiste omvang niet meer te achterhalen is. Als latere sporen zijn alleen een laat middeleeuwse gracht en een ronde hut uit het begin van de XVIII^{de} eeuw te vermelden ⁽³⁰⁾.

³⁰ Wij wensen de HH. H. Germis, adjunct-directeur-generaal, en Y. Coppieters, directeur van de N.V. Frima-Viking, het Gemeentebestuur van Grobbendonk, de H.J. Van Dijck, rustend gemeentesecretaris, en de Werkgroep Archeologie van de Philips van Horne-Scholengemeenschap te Weert (NI) voor hun kostbare medewerking te danken.